

BABİL HUKUKU VE HAMURABİ KANUNLARI

Tahsin Saygılı

Özet

Milattan önce iki binli yıllarda Mezopotamya çevresinde devlet kuran Babilliler siyasi, idari, ekonomik alanlarda çok başarılı hamleler yapmışlardı. Çok gelişmiş bir hukuk sistemine de sahip olan Babilliler, günümüzde bile önemini koruyan Hamurabi Kanunları'nı hazırlayarak tarihe geçmişlerdi.

Anahtar Kelimeler: Babil, Mezopotamya, Hamurabi, Hamurabi Kanunları

I. Devlet

Mezopotamya havalisinde sakin çeşitli kavimlerden biri olan Amurlular, başlarında bulunan Sumu-Abum'un (M.Ö.2225-2212) çabalarıyla M.Ö. 2225 tarihinde Babil şehri ve civarında bir site devleti kurmuşlardı. Sumu-Lelum'un (M.Ö. 2211-2176) zamanında da bu devlet siyasi, idari ve mali yönlerden iyice kuvvetlendi. Amurlular buradaki Sami'lerle birleşerek büyük bir Sami topluluğu oluşturmuşlardı¹.

Milattan önce yirminci asra kadar siyasi olarak bu sınırlı karakterini muhafaza eden Babil, daha sonraları civar şehirleri merkezi bir Devlet etrafında topladı. Babil Devleti Lagaş'tan Eridu'ya ve Pers Körfezinden Asûr ve Ninova şehirlerine kadar genişlemişti. Amur hanedanının altıncı hükümdarı Hamurabi (M.Ö. 2123-2081) zamanında devlet, merkezi Babil şehri olan kuvvetli bir imparatorluk haline geldi. Hamurabi'nin imparatorluk haline getirdiği Babil Devleti, oğlu Samsuiluna (M.Ö. 2080-2043) zamanında da gelişmesini sürdürmüştü. Daha sonraları M.Ö. 626'da tekrar ihya edilen bu Devlet varlığını ancak M.Ö. 539 tarihine kadar koruyabilmişti².

Yönetim

Babil'de hakim olan siyasi sistemleri Hamurabi'den önce ve sonra olmak üzere iki bölümde incelemek mümkündür. Hamurabi'den önceki devirlerde, Babil'de teokratik bir site devleti bulunmaktaydı. Civar şehirlerde olduğu gibi, Babil'in de kendine mahsus bir mabet ve tanrısı

¹Oktay-Akşit, 46.

²Dünya Tarihi Ansiklopedisi, 12.

vardı. Bu Tanrı sitenin gerçek hakimi olarak biliniyordu. Őehirde fiilen hükümran olan site Őefi Patesi idi. Bu Şef Őehirde Tanrı'nın temsilcisi olup onun adına siteyi idare ederdi. Bundan dolayı Patesi Őehrin en büyük ruhani Őahsiyeti sayılırdı.³

Hamurabi zamanında ve sonrasında Babil'de siteden daha geniş ve daha güçlü bir siyasi sistem bulunmaktaydı. Babil civar Şehirleri kendi hakimiyeti altına alarak güçlü bir Devlet halini almış, kamuyu ilgilendiren işler merkezileştirilmişti. Bu durum hem dini ve hem maddi alanlarda etkisini göstermişti. Babil Devleti'nin dini ve hükümdarlarının iktidarı evre Şehirlerde de benimsenmişti. Dini ve dünyevi yönü olan bu iktidarı devam ettirmek için Babil Devleti'nin her yerinde uygulanacak ortak bir hukuk sistemine ihtiyaç duyulmuş ve bu sebeple bütün ülkeye Őamil olan kanunlar hazırlanmıřtı⁴.

II. Devlet Sisteminde Meydana Gelen Gelişme

Sümer döneminde devlet site Őeklinde yapılanmakla birlikte Babilliler döneminde devlet askeri bir imparatorluk haline dnřt⁵. Babil Devletinin hukuk alanındaki gelişmesi M.Ö. 2123-2081 seneleri arasında kırk iki yıl hükümdarlık yapan Hamurabi döneminde olmuştu. Gerçekten Hamurabi iktidara gelir gelmez bir taraftan güçlü bir Devletin kurulması için çalışırken diğer taraftan meydana getirdiği bu Devlette adaletin hakimiyetini ve fertlerin refah ve mutluluğunu temin etmek için mkemmek bir hukuk sistemi kurmuştu. Hamurabi eski örf ve adetlerden, Babil Devletini oluşturan kk siyasi teşekküllerin kanunlarından, Sümerlerin yazılı kanunlarından, Ur hanedanına mensup Sümer hükümdarlarından Őlgi tarafından yazdırılan kanundan faydalanarak bir hukuki kllyat vcoda getirmişti. Bu kanunlar bir taş sütün üzerine çivi yazısıyla da yazılmıştı.⁶

Hamurabi kanunlarını ilahi bir kaynağa dayandırmaktaydı. Mecellenin n sözünde Tanrının hükümdar Hamurabi'ye bu Mecelleyi, kuvvetlilerin zayıfları ezmesine engel olmak, ülkeyi kalkındırmak, insanlara faydalı olmak için verdiği yer alıyordu. Hamurabi zayıfların kuvvetlilere karşı korunmasını, fertlerin haklarının korunmasını, topluluk içinde hak ve adaletin sağlanmasını, halkın refah ve mutluluğunu gaye edinmişti. Hamurabi, dünyada adaleti sağlama görevinin kendisine verildiğini, bu vazifenin yapılmasına son derece önem verdiğini, insanlara sevgili bir baba gibi muamele ettiğini, milleti için hiç bir ihmalde bulunmayarak çalıştığını, yorgunluklara sabrettiğini, milletini barışa kavuşturduğunu, halk arasında korkuyu kaldırdığını ve emniyeti tesis ettiğini, hakkaniyete uygun iyi bir yönetim getirdiğini söylüyordu. Hamurabi

³Okandan, 118.

⁴Okandan, 118.

⁵ Oktay-Akşit, a.g.e.51.

⁶Okandan, s. 122.

Saygılı, BABİL HUKUKU VE HAMURABİ KANUNLARI

kendisinden sonra gelecek her hükümdarın, kitabeye yazdığı adalet sözlerini okumasını, kanunları değiştirmemesini, kabartma taşı yerinden kaldırmamasını tavsiye etmişti.⁷

Hammurabi'nin, Mecellesini üzerine çivi yazısıyla yazdırdığı taş sütun 1901-1902 yılları arasında İ. de Morgan'ın başkanlığı altındaki bir Fransız heyeti tarafından Sus şehrinde yapılan araştırmalar sırasında bulunmuştu. Halen Louvre müzesinde olan taş sütun üzerindeki yazılar çeşitli dillere çevrilmiştir. Hamurabi'den sonraki devirlerde çeşitli memleketlerde meydana gelen hukuki gelişmenin temelini teşkil eden ve İlk Çağ'ın en önemli hukuk abidelerinden olan bu Mecelle tarihi açıdan en önemli hukuk metinlerinden birini oluşturmaktadır. Mecelle başlangıç, metinler ve sonuç olmak üzere üç kısma ayrılmıştır. Mecellenin başlangıç ve sonuç kısmı kamu hukukunu ilgilendiren maddelerden oluşmaktadır. Metinler kısmı da daha ziyade özel hukuku, ceza hukukunu ve yargı usulünü ilgilendiren hükümleri içermektedir. Genel olarak iki yüz seksen iki maddeden ibaret bulunmaktadır.⁸

III. Hamurabi Kanunlarında Devletle İlgili Hükümler

Hamurabi Mecellesi, Babil Devletinin kamu hukuku bakımından özelliklerini çeşitli yönlerden aydınlatmaktadır. Mecelle'den, önce Babil'in kabile halinde yaşadıkdan sonra bu durumdan kurtulup birlik ve bütünlüğünü sağlayan bir Devlete sahip olduğunu öğrenmekteyiz. Yine aynı kanundan Babil Devletinin teokratik bünyesini öğrenmek de mümkün bulunmaktadır. Devletin başındaki hükümdarın şahsında ruhani bir özellik bulunmaktaydı. Hamurabi Tanrı'nın kendisini toplum içinde hak ve adaleti hakim kılmakla görevlendirdiğini söylemektedir. Hakim olan inanişâ göre hükümdar, Babil ilahının temsilcisi sıfatına sahip bulunmaktaydı ve Onun emirlerine uygun olarak hareket etmekteydi. «BabilGüneşi» ünvanını taşıyan hükümdarın ismi üzerine yapılan yeminler de dini bir öneme sahip kabul ediliyordu.⁹

Mecelle'ye göre, Babil'deki yönetim sistemi Monarşi olarak isimlendirilebilir. Hamurabi, Mecellenin başlangıcında, kendisini krallığın ebedi mirasçısı, kudretli, cihanı nüfuz ve otoritesi altına alan hükümdar gibi kelimeler kullanmıştır. Sözlerinin önemli olduğundan bahsederek kuvvetinin dengi olmadığını itiraftan çekinmemiştir. Şahsını “adaletin hükümdarı” diye vasıflandırarak fiil ve hareketlerinin emsalsizliğini ileri sürmüştür.¹⁰

Yine aynı Mecelle, bizleri Babil Devletinin feodal bünyesi hakkında da aydınlatmaktadır. Babil Devletinde feodal bir bünyenin, aristokrasiye dayanan ve hatta bazı hallerde irsi bir özellik alan askeri ve mülki bir bürokratik teşkilatın varlığı görülmektedir. Mecelle bir taraftan memurların

⁷Okandan, s. 122.

⁸Okandan, s. 122.

⁹ Kozak, s. 71; Okandan, s. 122.

¹⁰Okandan, s. 122.

kendilerine verilen görevleri iyiniyetle yerine getirmesinden bahsetmekte ve diğer taraftan da bunun için onlara geniş haklar tanımaktadır. Devlette yer alan bu idari görevlilerden herbiri bir tımar sahibi olup, ölmeleri halinde tımarları babalarına halef olabilecek liyakatte olan oğullarına geçmekteydi. Bu oğulların yaşları kuk ise sadece tımarın intifa (kullanım) hakkı kendilerine verilmekteydi¹¹.

IV.Hammurabi Kanunları

- 1. Bir kimse, bir diğerini esir eder ve onu köle ilan eder fakat bunu kanıtlayamazsa o zaman esir eden kişi ölümle cezalandırılır.*
- 2. Bir kimse, bir adam hakkında bir suçlamada bulunur ve suçlanan kişi ırmağa gidip ırmağın üzerinden atlar da batarsa, suçlayan kişi onun evine sahip olur. Ama ırmak suçlanan kişinin suçlu olmadığını kanıtlar ve o kişi canı yanmadan kurtulursa o zaman onu suçlayan kişi ölümle cezalandırılır ve ırmağı atlayan kişi kendisini sulayanın evine sahip olur.*
- 3. Bir kimse büyüklerinin huzurunda bir suç iddia eder ve yaptığı suçlamayı kanıtlayamazsa, iddia ettiği büyük bir suç ise ölümle cezalandırılır.*
- 4. O kimse büyüklerini tahıl ya da para cezasına hükmetmeyi başarırsa o fiilden dolayı ödenen cezayı alır.*
- 5. Bir yargıç bir davaya bakıp bir karara varırsa, hükmünü yazılı olarak sunar; daha sonra verdiği kararda bir hata ortaya çıkarsa ve bu kendi hatasından kaynaklanırsa o zaman davada onun tarafından kararlaştırılan para cezasının on iki katını öder ve halka ilan edilerek yargıçlık makamından el çektirilir ve bir daha asla yargıçlık icra etmek için oraya oturamaz.*
- 6. Bir kimse tapınağın ya da mahkemenin eşyasını çalarsa ölümle cezalandırılır ve ondan çalınmış malları alan kişi de ölümle cezalandırılır.*
- 7. Bir kimse, tanık ya da yazılı bir anlaşma yokken başka bir adamın oğlundan ya da klesinden gmşya da altın, erkek ya da kadın köle, öküz ya da koyun, eşek ya da başka bir Şey satın alırsa ya da ücretini ödeyerek kiralarsa hırsız addolunur ve ölümle cezalandırılır.*
- 8. Biri sığır ya da koyun ya da eşek ya da domuz ya da keçi çaldığında, eğer o aldığı Şey Tanrı'ya ya da mahkemeye aitse hırsız otuz katını öder, eğer kralın zgr bir vatandaşına aitse on katını öder, eğer hırsızın ödeyecek bir Şeyi yoksa ölümle cezalandırılır.*
- 9. Bir kimse bir eşyasını kaybedip ve onu bir başkasının zilyetliğinde bulduğunda, eşyanın zilyedi olan kişi "bunu bana bir tacir sattı. Onun parasını tanıklar huzurunda dedim" derse*

¹¹Okandan, s. 122.

Saygılı, BABİL HUKUKU VE HAMURABİ KANUNLARI

ve eşyanın maliki: “mülkiyetin bana ait olduğunu bilen tanıklar getireceğim“ derse o zaman eşyayı satın alan kişi ona eşyayı satan taciri ve huzurunda eşyayı satın aldığı tanıkları getirir, malik de onun mülkiyetini tanıyabilen tanıklar getirir. Yargıç hem huzurunda ödeme yapılan tanıkların hem de kayıp eşyayı tanıyan tanığın yeminli ifadelerini muhakeme eder. Bu durumda satıcının hırsız olduğu kanıtlanmış olur ve ölümle cezalandırılır. Kayıp eşyanın maliki malını geri alır ve onu satın almış olan da satıcıya ödemiş olduğu parayı geri alır.

10. Eğer satın alan kişi satıcıyı ve de huzurunda eşyayı satın aldığı tanıkları getirmezse ama malın sahibi eşyayı tanıyacak tanıklar getirirse o zaman satın alan hırsızdır ve ölümle cezalandırılır ve malik de kayıp eşyasını geri alır.

11. Eğer malik kayıp eşyayı tanıyacak tanıklar getirmezse o kötü niyetlidir, iftira atmıştır ve ölümle cezalandırılır.

12. Eğer tanık bulunamıyorsa yargıç azami sekiz ay olmak üzere bir süre tanır. Sekiz aylık süre içinde tanık ortaya çıkmamışsa suçludur ve henüz karara bağlanmamış davadaki para cezasını üstlenir.

13. – on üç rakamı uğursuz sayıldığı için on üç numaralı madde yoktur –

14. Bir kimse bir diğerinin reşit olmayan çocuğunu çalarsa ölümle cezalandırılır.

15. Bir kimse mahkemenin erkek ya da kadın kölesini ya da özgür bir adamın erkek ya da kadın kölesini şehir kapılarının dışında alırsa ölümle cezalandırılır.

16. Bir kimsenin evine mahkemenin ya da özgür bir adamın kaçak erkek ya da kadın kölesi gelir de o kişi köleyi vekilharça getirip durumu bildirmezse evin sahibi ölümle cezalandırılır.

17. Bir kimse açık alanda kadın ya da erkek bir kaçak köle bulursa ve onu efendisine getirirse kölenin sahibi ona iki şikel gümüş ödeyecektir.

18. Eğer köle efendisinin adını söylemezse onu bulan kişi saraya getirecektir; daha fazla araştırma yapıldıktan sonra efendisine geri götürülecektir.

19. Eğer köleleri evinde tutar da onlar orada yakalanırlarsa evin sahibi ölümle cezalandırılır.

20. Eğer yakaladığı köle ondan kaçarsa o zaman kölenin sahibine yemin verir ve tüm suçlamalardan kurtulur.

21. Bir kimse bir eve girecek delik açarsa o deliğin önünde ölümle cezalandırılır ve gömülür.

22. Bir kimse soygun yaparken yakalanırsa ölümle cezalandırılır.

23. Soyguncu yakalanamazsa, soyulan kişi zararının miktarını yemin ederek söyleirse o zaman soygunun yapıldığı yerin ya da toprakların ya da mekanın sahibi olan kişi ya da topluluk çalınan mallarını tazmin eder.

24. Eğer insan çalınmışsa topluluk ve ... Onun akrabaların bir mina gümüş öder.

25. Bir evde yangın çıkar ve oraya yangını söndürmeye gelen bir kimse evin sahibinin malında göz gezerip evin sahibinin malını alırsa kendisi de aynı ateşe atılır.
26. Savaşmak için kralın seferine katılması emrolunan bir subay ya da bir er sefere katılmaz da paralı asker tuttuğu takdirde bedelini kendi uhdesinde tutuyorsa o yetkili ya da er ölümle cezalandırılır ve onu temsil eden kişi onun evine sahip olur.
27. Bir subay ya da er savaşta kralın talihsizliğine uğrarsa (esir düşerse) ve onun arazileri ve bahçesi başkasına verilir ve verilen kişi onlara sahip olursa, esir olan geri dönüp kendi yerine vardığı takdirde arazisi ve bahçesi ona iade edilir ve o bunlara tekrar sahip olur.
28. Bir subay ya da er kralın talihsizliğine uğrarsa (esir düşerse) ve oğlu onun varlıklarının sahipliğini üstlenebilecek durumda ise o zaman arazi ve bahçe ona verilir ve o babasının ücretine de hak kazanır.
29. Eğer esir düşenin oğlu henüz gense ve sahipliği üstlenebilecek durumda değilse arazi ve bahçenin üçte biri onun annesine verilir ve annesi onu yetiştirir.
30. Bir kabile reisi ya da bir adam evini, bahçesini ya da arazisini terk eder ve ücret karşılığı kiraya verirse ve başka biri onun evinin, bahçesinin ve arazisinin zilyedi olursa ve onları üç yıl süresince kullanırsa onların ilk sahibinin geri dönüp evini, bahçesini ve arazisini geri istemesi halinde ona geri verilmez ve onların zilyedi olan ve kullanan kişi onları kullanmaya devam eder.
31. Eğer onları bir yıllığına kiralar ve bir yıl sonra geri dönerse evi, bahçesi ve arazisi ona geri verilecek ve onlara tekrar sahip olacaktır.
32. Bir kabile reisi ya da bir adam savaşta ele geçirilir ve bir tüccar onların zgrlğini satın alırsa ve onları saraya geri getirirse kendi evinde zgrlğini satın almaya yetecek araçlarının olması halinde kendisinin zgrlğini satın alır; evinde kendi zgrlğini satın almaya yetecek hiçbir Şey yoksa kendi topluluğunun mabedi tarafından zgrlği satın alınır; onun zgrlğini satın almak için tapınakta bir Şey yoksa mahkeme onun zgrlğini satın alır. Arazisi, bahçesi ve evi zgrlğini satın almak için verilemez.
33. Bir ... Ya da bir Kendisini kralın seferinden vazgeçmiş sayarsa ve kendi yerine geçecek birini gönderir ama onu da geri çekerse ... Ya da ... lmle cezalandırılır.
34. Bir ... Ya da bir ... Bir kaptanın malına zarar verirse, kaptana zarar verirse ya da kralın kaptana sunduğu hediye yi götürürse o zaman ... Ya da ... lmle cezalandırılır.
35. Her hangi bir kişi kralın kabile reislerine hediye ettiği sığırı ya da koyunu satın alırsa parasını kaybeder.
36. Bir kabile reisinin, bir adamın ya da bir tebaanın kiraladığı arazisi, bahçesi ve evi satılamaz.

Saygılı, BABİL HUKUKU VE HAMURABİ KANUNLARI

37. Her hangi bir kimse bir kabile reisinin, bir adamın ya da bir tebaanın kiradaki arazisini, bahçesini ya da evini satın alırsa onun satış sözleşmesi tableti kırılır (geçersiz ilan edilir) ve parası yanar. Arazi, bahçe ve ev sahibine geri verilir.

38. Bir mülkün kirasının ödeyerek başka her türlü yükümlülükten muaf olma hakkına sahip olan bir kabile reisi, adam ya da tebaa tarlası, evi ve bahçesi üzerindeki bu imtiyazını karısına ya da kızına devredemez; borcuna karşılık veremez.

39. Ancak, satın aldığı bir tarlayı, bahçeyi ya da evi karısına ya da kızına devredebilir, onların mülkiyetine katabilir veya borcuna karşılık olarak verebilir.

40. Tarlasını, bahçesini ve evini bir tüccara ya da başka bir kamu görevlisine satabilir, alıcı ise tarlayı, evi ve bahçeyi yararlanma hakkı karşılığında elinde tutabilir.

41. Bir bir subayın ya da erin ya da itibari kiracının arazisindeki, bahçesindeki ya da evindeki bir çitte çakılmış kazıklar bulunuyorsa; o subay, er ya da kiracı araziye, bahçeye ve eve döndüğünde kendisine verilmiş olan kazıklar onun malı olur.

42. Bir kimse işlemek üzere bir tarlayı teslim alır ve o tarladan hiçbir mahsul elde edemezse bu onun tarlada çalışmadığını ispatlar ve komşusunun yetiştirdiği kadar tahılı tarla sahibine teslim etmelidir.

43. Eğer tarlayı işlemeyip nadasa bırakmışsa komşularınıninki kadar tahılı tarla sahibine verecektir ve nadasa bıraktığı tarlayı sabanla sürüp tohum ektikten sonra sahibine iade edecektir.

44. Bir kimse çorak bir araziye ekilebilir bir hale getirmek için teslim almış; ancak, tembellik yaparak o araziye ekilebilir bir hale getirmemişse dördüncü yılda araziye sabanla sürmeli, tırmıklamalı ve çift sürmeli ve ondan sonra sahibine geri vermeli ve ayrıca on gan (bir arazi ölçüm birimi)'lık bir arazi için on gur (bir ölçü birimi) tahılı arazi sahibine vermelidir.

45. Bir kimse tarlasını sabit bir kira karşılığı ziraat için kiralyor ve kira bedelini de alıyorsa; ancak, havalaların kötü gitmesi nedeniyle ürün yok oluyorsa zarar toprağı işleyene aittir.

46. Tarladan sabit bir kira almaz ve ürünün yarısı ya da üçte biri karşılığı kiralarsa tarladan elde edilen mahsul mal sahibi ile araziye işleyen arasında orantılı olarak taksim edilir.

47. İlk yıl ürün almada başarılı olamadığı için başkalarınca işlenen bir tarlayı teslim alırsa ilk tarlanın sahibi itiraz edemez, tarla işlenir ve anlaşmaya göre mahsulü toplanır.

48. Bir kimse borçlanmışsa ve bir fırtına tahılları yere yatırmış ya da hasat başarılı olamamışsa veya susuzluktan tahıllar büyümemişse o yıl alacaklısına tahıl vermesi gerekmez; borç tabletini suda yıkar ve o yıl için hiçbir kira ödemez.

49. Bir kimse bir tüccardan para alır ve tüccara susam ya da mısır ekilebilen bir tarlayı verir ve tarlaya susam ya da mısır ekilmesini sipariş ederse ve yetiştirici tarlaya susam ve mısır

ekerse hasat edilen susamlar tarla sahibine aittir ve tarla sahibi tüccardan aldığı para ve yetiştiricinin geçimini sağlamak için tüccara mısır ile ödemede bulunur.

50. Ekili bir mısır ya da susam tarlası verilirse tarladaki mısır ve susamlar tarla sahibine aittir ve kira olarak tüccara para ile ödeme yapar.

51. deme için hiç parası yoksa o zaman kraliyet tarifesine göre tüccardan aldığına karşılık kira olarak para yerine susam ya da mısır ile ödeme yapar.

52. Ekinci araziye mısır ya da susam ekmezse, borunun mukavelesine hael gelmez.

53. Bir kimse su bendini uygun koşullarda tutmaz ve bakımını yapmaz ve bu nedenle bend yıkılır ve tarlalar su altında kalırsa, o zaman barajı yıkılan kişi para karşılığı satılır ve elde edilen para harap olmasına yol açtığı mısırın karşılığı olarak verilir.

54. Eğer bu mısırların karşılığı olarak yeterli gelmiyorsa malları da mısırları sular altında kalan çiftçiler arasında paylaştırılır.

55. Bir kimse mısırlarını sulamak için ark açarsa; ancak, dikkatsizliği nedeniyle sular komşusunun tarlasını basarsa o zaman komşusunun mısır kaybını öder.

56. Bir kimse suyun nn açar ve komşusunun arazisinde su taşkınına yol açarsa her on gan'lık arazi için on gur mısır ödemelidir.

57. Bir oban, arazi sahibinin izni ve koyunların sahibinin bilgisi olmaksızın otlamaları için koyunların tarlalara girmesine izin verirse, o zaman tarla sahibi mahsulünü hasat eder ve tarla sahibinin izni olmaksızın sürüsünü tarlada otlatan oban her on gan'lık arazi için 20 gur'luk mısırdı tarla sahibine öder.

58. Sr otlamayı bıraktıktan ve şehrin kapısında ortak sürüye katıldıktan sonra her hangi bir oban onların tarlaya girmesine müsaade eder ve onları orada otlatırsa bu oban otlatmaya müsaade ettiği tarlanın zilyedi olur ve hasatta her on gan'lık arazi için 60 gur mısır öder.

59. Bahçe sahibinin izni olmaksızın her hangi bir adam bir ağacı kesip bahçeye devirirse yarım mina para öder.

60. Her hangi bir kimse bir tarlayı bahçivana bahçe haline getirmesi için bırakırsa ve o da bahçede çalışıp dört yıl süre ile bahçeye bakarsa beşinci yılda bahçivan ile bahçenin sahibi bu bahçeyi ikiye bölerler ve bahçe sahibi kendi payını alır.

61. Bahçivan bahçenin bir kısmını hiç kullanılmamış bir vaziyette bırakarak tarlayı bahçe haline getirmeyi tamamlamamışsa işlenmemiş kısım onun payı olarak tahsis edilir.

62. Bahçe olarak ona verilen tarlayı ekip bimiyorsa ve ekilebilir (mısır ya da susam) bir arazi ise, komşu tarladaki ürünlere göre, nadasa bıraktığı yıllar süresince tarladan elde edilecek mahsulü arazi sahibine verir ve tarlayı ekilebilir konuma getirdikten sonra sahibine iade eder.

Saygılı, BABİL HUKUKU VE HAMURABİ KANUNLARI

63. Çorak arazileri ekilebilir hale getirdikten sonra sahibine geri verirse tarla sahibi ona bir yıl için on gan başına on gur öder.

64. Her hangi bir kişi bahçesini bir bahçivana işlemesi için devrederse bahçivan bahçenin mülkiyetine sahip oluncaya dek bahçe sahibine bahçede üretilen ürünlerin üçte ikisini verir.

65. Eğer bahçivan bahçeyi işlemezse ve bahçedeki mahsul perişan olursa, bahçivan komşu bahçelerdeki ürünle orantılı olarak ödemede bulunur.

66-99 (burada paragrafın dörtte üçüne karşılık gelen bir kısım kayıptır.)

100. ...aldığı paraya göre faiz verir ve bunu yazılı olarak bildirir ve de uzlaştıkları gün tacire ödeme yapar.

101. Gittiği ülkelerle ticaret anlaşması yoksa kazandığı bütün parayı tüccara vermek amacıyla simsara bırakacaktır.

102. Bir tüccar yatırım için bir miktar parayı simsara emanet ederse ve simsar gittiği yerde bir miktar zarar ederse ana parayı tüccara vermek zorundadır.

103. Seyahatte iken düşmanlar sahip olduğu her şeyi ondan alırlarsa simsar Tanrı adına yemin eder ve yükümlülüğünden kurtulur.

104. Bir tüccar nakletmesi için simsara mısır, yün, yağ veya başka bir mal verirse aracı aldığı miktarı belirten bir makbuzu tüccara vermelidir. Bundan sonra tüccara verdiği para için de ondan bir makbuz alır.

105. Simsar dikkatsiz ise ve tüccara verdiği para için bir makbuz almamışsa faturalanmamış parayı kendi parası olarak sayamaz.

106. Simsar tüccardan parayı teslim alırsa; ancak, tüccarla arasında bir anlaşmazlık varsa (makbuz reddediyorsa) o zaman tüccar tanrı ve parayı simsara verdiği için tanıklık eden şahitlerin huzurunda yemin eder ve simsar toplam meblağın üç katını ona öder.

107. Eğer tüccar simsarı aldatırsa, yani simsar kendisine verilen her şeyi geri getirdiği halde, tüccar kendisine geri verilen şeylere ilişkin makbuzu inkar ediyorsa o zaman simsar tüccarı yargıçlar ve Tanrı önünde suçlar ve simsarın kendisine verdiği şeyleri aldığını hala inkar ederse simsara toplam meblağın altı katını öder.

108. Bir meyhaneci (kadın) içilen içkinin bedeli olarak brüt ağırlığına göre mısır kabul etmiyorsa ve para alıyorsa ve içki için aldığı para mısırın değerinden daha az ise tutuklanır ve suya atılır.

109. Komplocular bir tavernacının evinde buluşurlarsa ve bu komplocular yakalanmamış ve mahkemeye teslim edilmemişlerse tavernacı ölümle cezalandırılır.

110. Eğer bir

111. (okunaksız)

112. Bir kimse seyahate çıkar ve başka birisine gümüş, altın, değerli taşlar veya başka her hangi bir taşınır mal emanet ederse ve ondan tekrar geri almayı isterse ve emanet edilen kişi bütün malları belirlenen yere getirmez ve tam aksine onları kendisi kullanırsa o zaman malları geri getirmeyen bu kişi mahkum edilir ve kendisine emanet edilen her Şeyin beş katını öder.

113. Her hangi bir kişinin para veya mısır sevkiyatı varsa ve onları sahibinin bilgisi olmaksızın bir tahıl ambarından ya da bir kutudan almışsa; bu durumda sahibinin bilgisi olmaksızın tahıl ambarından mısırını ya da kutudan parayı alan kişi mahkum edilir ve aldığı mısırını geri öder. Ve ödediği komisyonu kaybeder.

114. Eğer para veya mısır karşılığında bir hak talep etmez ve güç kullanarak hakkını almaya kalkışsa her bir olay için bir mina (yarım kilo) 'nın üçte biri kadar gümüş verir.

115. Bir kimsenin diğerinden para veya mısır alacağı varsa ve onu buna karşılık hapsedmişse ve mahkum hapishanede doğal yollardan ölmüşse, olay kapanır.

116. Eğer bir esir hapisteyken darbelerden dolayı ya da kötü muameleden dolayı ölürse esirin efendisi taciri yargıın önünde mahkum ettirir. Eğer esir zgr doğmuş bir kimse idiyse tacirin oğlu ölümle cezalandırılır; eğer köle idiyse tacir üçte bir mina altın ve efendinin esir için verdiği creti geri verir.

117. Eğer her hangi bir kişi borcunu ödeyemezse ve para için kendisini, karısını, oğlunu ya da kızını satarsa veya zorla çalıştırılmalarına izin verirse onları satın alan adamın ya da mal sahibinin evinde üç yıl süresince çalışırlar ve dördüncü yılda zgr bırakılırlar.

118. Zorla çalıştırılmaları için kadın ya da erkek bir köleyi vermeleri halinde tüccarın bunları kiraya vermesi ya da para ile satması durumunda buna itiraz edilebilir.

119. Bir kimse borcunu ödemekte başarısız olursa ve kendisine bir ocuk doğuran kadın hizmetçiyi para karşılığı satarsa tüccarın ona ödediği para köle sahibine geri verilir ve kadın hizmeti zgr bırakılır.

120. Her hangi bir kişi diğer bir kişinin evinde muhafaza için mısırını depolamışsa ve depolanan mısırlara her hangi bir zarar gelmişse ya da evin sahibi tahıl ambarını açmış ve bir miktar mısır almışsa veya özellikle mısırın kendi evinde depolandığını inkar ediyorsa; o zaman, mısırın sahibi Tanrı 'nın huzurunda (yeminle) hak iddia eder ve ev sahibi aldığı bütün mısırını sahibine geri verir.

121. Her kim ki başkasının evinde mısırını depolar her yıl için her beş ka mısır başına bir gur oranında ardiye creti öder.

Saygılı, BABİL HUKUKU VE HAMURABİ KANUNLARI

122. Bir kimse başkasına saklaması için gümüş, altın ya da başka bir şey verirse verdiği her şeyi birkaç şahide göstermelidir, bir sözleşme hazırlanmalıdır ve ondan sonra saklanması için teslim edilmelidir.

123. Eğer şahit ve sözleşme olmaksızın saklanması amacıyla teslim ediliyorsa ve teslim alan kişi bunu inkar ediyorsa o zaman yasal olarak talep edebileceği bir hak yoktur.

124. Eğer her hangi bir kişi gümüş, altın ya da başka bir şeyi şahitler huzurunda saklanması için birisine teslim eder de teslim edilen kişi bunu inkar ederse bu kişi bir hakimin huzuruna çıkarılmalı ve inkar ettiği her şeyi sahibine tam olarak geri vermelidir.

125. Bir kimse mallarını muhafazası için başka birine bırakırsa ve hırsız ya da soyguncular sayesinde onun ve diğer adamın malları ortadan kaybolursa ihmali nedeniyle kaybin oluşmasına yol açan evin sahibi ücret karşılığında kendisine teslim edilen bütün malları tazmin eder. Ancak, evin sahibi malların peşine düşerek onları hırsızlardan geri alabilir.

126. Mallarını kaybetmeyen bir kişi kaybettiğini belirtiyor ve yanlış iddialarda bulunuyorsa; onları kaybetmemiş olsa bile eğer Tanrı huzurunda mallarını kaybettiğini miktarı ile birlikte iddia ediyorsa kaybettiğini iddia ettiği bütün malları tazmin edilir.

127. Eğer her hangi bir kişi rahibelere yada her hangi bir kişinin karısına iftira atarsa ve bunu ispat edemezse bu adam hakim huzuruna çıkarılır ve alnı işaretlenir (derisi çizilerek ya da belki de saçı kesilerek).

128. Bir adam bir kadını karı olarak alır; ancak, aralarında her hangi bir ilişki söz konusu olmazsa bu kadın o adamın karısı olmaz.

129. Bir adamın karısı başka bir adam ile basılırsa (suçüstü halinde) her ikisi de bağlanır ve suya atılır; ancak, koca karısını, kral da kölelerini affedebilir.

130. Bir kişi, henüz erkek olarak bilinmeyen, hala babasının evinde yaşayan ve onunla uyuyan başka bir adamın karısına (nişanlı ya da çocuk annesi) tecavüz ederse ve bu adam öldürülür; ancak kadın masumdur.

131. Bir adam başka birisinin karısını itham ederse; ancak, o kadın başka bir adamla basılmazsa kadın yemin etmek zorundadır ve ancak ondan sonra kendi evine dönebilir.

132. Bir adamın karısının başka bir adam ile ilgili olarak dedikodusu yapılırsa; ancak, kadın diğere radamla uyurken yakalanamazsa kadın kocası için nehre atılır.

133. Bir kimse savaşta esir alınırsa ve evinde geçimi sağlayacak şeyler olduğu halde karısı evini ve bahçesini terk edip başka bir eve giderse; bahçesine bakmadığı ve başka bir eve gittiği için yasal olarak suçlu bulunur ve nehre atılır.

134. Bir kimse savaşta esir alınırsa ve evinde geçimi sağlayacak şeyler olmazsa ve bu durumda karısı evini terk edip başka bir eve giderse masumdur.

135. Bir kimse savaşta tutsak edilirse ve evinde geçimi sağlayacak Şeyler olmazsa ve karısı başka bir eve giderek orada çocuklarına bakarsa ve kocası geri geldiğinde evine dönerse, o zaman kadın evine geri dönebilir; ancak, çocuklar babalarına ait olur.

136. Bir kimse evinden ayrılırsa, kaçarsa bu kaçağın karısı kocasına geri dönmeyebilir.

137. Bir adam kendisine bir ocuk veren karısından ya da kendisine bir ocuk veren kadından ayrılmak isterse, o zaman karısına çeyizini geri verir ve çocuklarına baksın diye tarlanın, bahçenin ve malların bir kısmının kullanım hakkını verir. Çocuklarını büyüttüğü zaman çocuklara verilenlerden bir parça, oğlanınkine eşit olan bir parça da ona verilir. Ondan sonra kalbinin erkeği ile evlenebilir.

138. Bir adam kendisine ocuk vermeyen karısından ayrılmak isterse ona babasının evinden getirdiği çeyizi ve başlık parasını verir ve ondan sonra onun gitmesine izin verir.

139. Başlık parası yoksa ayrılma parası olarak yarım kilo altını ona vermelidir.

140. Eğer adam azat edilmiş bir köle ise yarım kılounun üçte biri kadar altın verir.

141. Bir adamın birlikte yaşadığı karısı onu terk etmek isterse, borç altına sokarsa, evini virane haline getirirse ve kocasını ihmal ederse yargı kararıyla suçlu bulunur. Kocası onun serbest kalmasını teklifederse kendi yoluna gider ve ayrılma parası olarak kadına hiçbir Şey demez. Kocası onun serbest kalmasını istemezse ve başka bir kadın alırsa kocasının evinde hizmeti olarak kalır.

142. Bir kadın kocası ile kavga ederse ve ona “benim için uygun biri değilsin” derse bu peşin hükmünün nedenlerini ileri sürmek zorundadır. Eğer kadın susuzsa ve onun payına düşen bir hatası yoksa; buna karşılık kocası onu terk etmiş ve ihmal etmişse, o zaman bu kadına hiçbir suç ithaf edilemez, çeyizini alır ve babasının evine geri döner.

143. Eğer kadın masum değilse ve buna rağmen kocasını terk etmiş, evine bakmamış ve kocasını ihmal etmişse bu kadın suya atılır.

144. Bir adam bir kadın alır da bu kadın ona bir kadın hizmeti verirse ve çocuklarına bakarsa; ancak, buna rağmen adam başka bir kadın almak isterse ona izin verilmez; bu adam ikinci bir kadın alamaz.

145. Bir adam bir kadını alır da kadın hiçbir çocuğa bakmazsa ve bu durumda adam başka bir kadın almak isterse ve o kadını alıp evine getirirse bu ikinci kadın karısı ile eşit düzeyde olmasına izin verilmez.

146. Bir adam bir kadın alır da bu kadın ona karılık yapsın diye bir kadın hizmeti verir ve çocuklarına da bakarsa ve ondan sonra bu hizmeti kadın onun karısı ile eşit olmak isterse ona

Saygılı, BABİL HUKUKU VE HAMURABİ KANUNLARI

çocuk doğurduğu için onun efendisi para karşılığı satamaz; ancak, onu kadın hizmetçiler arasında addederek ve bir köle olarak tutabilir.

147. *Eğer ona bir çocuk vermemişse o takdirde onun hanımı onu para karşılığı satabilir.*

148. *Bir adam bir kadın alır da kadın hastalığa yakalanırsa ve adam ikinci bir kadın almak isterse hastalığa yakalanan karısını boşayamaz; bunun yerine onu inşa ettiği bir eve yerleştirir ve yaşadığı sürece ona yardım eder.*

149. *Bu kadın kocasının evinde kalmak istemezse babasının evinden getirdiği çeyizi tazmin edilir ve kadın gidebilir.*

150. *Bir adam karısına bir tarla, bahçe ve ev ile bunlara ait bir vesika verirse ve kocasının ölümünden sonra oğulları buna itiraz etmezlerse, o zaman anne tercih ettiği oğullarından birine mirasınin tümünü bırakabilir ve kardeşlerine hiçbir şey bırakmayabilir.*

151. *Bir adamın evinde yaşayan bir kadın kocasıyla hiçbir alacaklının onu tutuklayamayacağına dair bir anlaşma yapar ve buna ilişkin bir belge alırsa bu kadınla evlenmeden önce adamın borcu varsa alacaklı borca karşılık kadını alamaz. Adamın evine girmeden önce kadın bir borç sözleşmesi yapmışsa alacaklı da bu borç için kocayı alıkoyamaz.*

152. *Kadının eve girmesinden sonra her ikisi birlikte bir borcun altına girmişlerse her ikisi de tüccara borcu ödemek zorundadır.*

153. *Bir kadın başka bir adamın hesabına her ikisinin eşlerini öldürürse suça katılan çiftlerin her ikisi de kazığa oturtulur.*

154. *Bir adam kendi kızıyla ensest ilişki içine girerse bulunduğu yerden sürülür.*

155. *Bir kişi bir kızı kendi oğlu ile nişanlarsa ve oğlu da o kızla ilişkiye girerse ve bundan sonra baba kızı kirletirse ve birlikte basılırlarsa baba bağlanarak suya atılır.*

156. *Bir kişi bir kızı kendi oğlu ile nişanlarsa ve oğlu o kızla ilişkiye girmeden babası kızı kirletirse yarım mina (250 gr) altın verir ve kızın babasının evinden getirdiği her şeyi tazmin eder. Kız ise gönlünün erkeği ile evlenebilir.*

157. *Her hangi bir kişi babasından sonra annesi ile ensest ilişki suçunu işlerse her ikisi de yakılır.*

158. *Her hangi bir kişi babasından sonra çocuk doğuran şef anne ile basılırsa babasının evinden kovulur.*

159. *Kayınpederinin evine menkul mal getiren ve başlık parasını ödeyen her hangi bir kişi başka bir karı ararsa ve kayınpederine “senin kızını istemiyorum” derse kızın babası onun getirdiği her şeyin sahibi olur.*

160. Bir kimse kayınpederinin evine taşınır mal getirir ve karısı için başlık parası öderse ve ondan sonra kızın babası “sana kızımı vermeyeceğim” derse kendisi ile birlikte getirdiği her şeyi geri götürür.

161. Bir kimse kayın pederinin evine taşınır mal getirir ve karısı için başlık parası öderse ve ondan sonra arkadaşı ona iftira eder ve kayınpederi genç kocaya “sen benim kızıyla evlenemezsin” derse kendisinin yanı sıra getirdiği her şeyi eksiksiz ona vermek zorundadır; ancak, karısı arkadaşı ile evlenemez.

162. Bir adam bir kadınla evlenir ve kadın adama oğullar doğurursa ve daha sonra bu kadın ölürse kadının babasının çeyiz üzerinde hiçbir hakkı yoktur; çeyizler oğlanlara aittir.

163. Bir adam bir kadınla evlenir ve kadın adama oğullar doğurursa ve daha sonra bu kadın ölürse kayınpederinin evine ödediği başlık parası ona geri verilmişse kadının kocası kadının çeyizi üzerinde hiçbir hak iddia edemez; çeyiz kadının babasının evine aittir.

164. Eğer kayınpederi ona başlık parasını geri ödemezse başlık parasını çeyizden alır ve arta kalanı kadının babasının evine verir.

165. Bir kişi seçtiği oğullarından birine bir tarla, bahçe ve ev ile bunlara ait bir vesika verir ve daha sonra baba ölürse ve kardeşler malı-mülkü pay ederlerse; o zaman ilk önce babasının hediyesini ona vermelidirler ve o da kabul etmelidir. Daha sonra babadan kalan mallar pay edilebilir.

166. Bir kişi oğlu için kadınlar alır da küçük oğlu için hiçbir kadın almazsa ve ondan sonra ölürse kardeşler kalan malı paylaştıklarında küçük kardeşin payının yanı sıra henüz hiç karı almamış olan küçük kardeşe bir kadın sağlaması için bir başlık parasını ayırmalıdır.

167. Bir adam bir kadınla evlenir de kadın adama çocuklar verirse ve bu kadın öldükten sonra adam bir kadın daha alır ve o da adama çocuklar verirse ve bundan sonra baba ölürse oğlanlar malları annelerinin durumuna göre pay edemezler, sadece çeyizleri bu şekilde pay edebilirler; babadan kalan mallar herkese eşit bir şekilde pay edilmelidir.

168. Bir kişi oğlunu evden kovmak ister ve bunu hakim önünde “ben oğlumu kovmak istiyorum” diye ilan ederse hakim onun gerekçelerine bakar. Oğlanın babanın onu haklı bir şekilde evden uzaklaştıracadı kadar büyük bir suçu yoksa babası onu evden uzaklaştıramaz.

169. Babanın oğlunu baba-oğul ilişkisinden mahrum edeceği kadar büyük bir suçu varsa baba onu bir kerelik affeder; ancak, oğlan ikinci defa aynı suçu işlerse baba onu bütün baba-oğul ilişkisinden mahrum edebilir.

170. Bir adama karısı oğullar doğurursa ve kadın hizmetçisi de oğullar doğurursa ve baba hala yaşarken kadın hizmetçinin doğurduğu oğullarına “benim oğullarım” derse ve onları da

Saygılı, BABİL HUKUKU VE HAMURABİ KANUNLARI

karısının oğulları arasında sayarsa ve ondan sonra baba ölürse karısının ve kadın hizmetçinin oğulları babadan kalan malları ortak bir şekilde bölüşürler. Karısının oğlu pay eder ve seçer.

171. Ancak baba hala yaşarken hizmetçisinin oğullarına “benim oğullarım” demezse ve ondan sonra ölürse hizmetçinin oğulları karısının oğulları ile malları paylaşamazlar; ancak, hizmetçiye ve oğullarına özgürlükleri verilir. Karısının oğullarının hizmetçinin oğullarını köleleştirmeye hakları yoktur; karısı çeyizini (babasından), kocasının ona verdiği hediyeleri, vesika ile ona verdiklerini alır ve kocasının evinde yaşar. Yaşadığı sürece onu kullanabilir; ev para karşılığı satılamaz. Onun bıraktığı her şey çocuklarına aittir.

172. Eğer kocası ona hediye vermemişse, hediye karşılığında tazminat verilmelidir. Bir çocuğunun payına eşit olacak şekilde kocasının mallarından bir pay alır. Eğer çocukları ona baskı yaparlarsa ve zorla evden uzaklaştırmaya çalışırlarsa hakim meseleye bakar ve oğullar hatalı ise kadın kocasının evini terk etmez. Kadın evden ayrılmayı arzu ediyorsa kocasının ona verdiği hediyeyi oğullarına bırakmalıdır; ancak, babasının evinden getirdiği çeyizi alabilir. Bundan sonra kalbinin erkeği ile evlenebilir.

173. Bu kadın gittiği yerdeki ikinci kocasına oğullar doğurursa ve ondan sonra ölürse onun daha önceki ve sonraki oğulları çeyizi aralarında paylaşırlar.

174. Eğer ikinci kocasına hiçbir oğul vermezse ilk kocasının oğulları çeyize sahip olurlar.

175. Bir devlet kölesi ya da azat edilmiş birinin kölesi özgür birinin kızıyla evlenirse ve çocukları olursa kölenin efendisinin özgür olanın çocuğunu köleleştirmeye hiçbir hakkı yoktur.

176. Ancak, eğer bir devlet kölesi ya da azat edilmiş birinin kölesi bir adamın kızıyla evlenir ve evlendikten sonra kız babasının evinden çeyiz getirirse ve her ikisi de ondan faydalanıp bir ev kurarlarsa ve bundan sonra köle ölürse; o zaman, özgür doğan kadın çeyizini ve kocası ve kendisinin kazandığı her şeyi alır. Bunları iki parçaya böler; bir parçasını kölenin efendisi alır, diğerini ise kadın çocuklarına bakmak için alır. Eğer özgür doğan kadın hediyeye sahip değilse kocasının ve kendisinin kazandığı her şeyi alır ve onları iki parçaya ayırır: kölenin efendisi bir parçasını kendisi de çocuklarına bakabilmek için diğerini alır.

177. Çocukları henüz büyümemiş olan bir dul başka bir eve girmek (evlenmek) isterse hakim kararı olmaksızın bunu yapamaz. Eğer başka bir eve girerse hakim ilk kocasının evinin durumunu inceler. Bundan sonra ilk kocasının evi ikinci kocasına tevdi edilir ve kadın yönetici olur. Ve orada bir de kayıt tutulmalıdır. O evin düzenini sağlar, çocuklarını büyütür ve evde bulunan kapları satamaz. Dul bir kadının çocuklarının aletlerini satın alan kimsenin parası yanar ve eşya sahiplerine iade edilir.

178. Bir merbut kadına ya da bir fahişeye babası bir çeyiz ve bunun için bir vesika verirse; ancak, bu vesikada onu dilediği şekilde miras bırakabileceği belirtilmemişse ve açıkça satma

hakkına sahip olduğu belirtilmiyorsa ve bu durumda babası ölüirse o zaman kardeşleri bahçesini ve tarlasını teslim alırlar ve hissesine göre ona mısır, yağ ve süt verirler ve onu memnun ederler. Eğer kardeşleri hissesine göre ona mısır, yağ ve süt vermezlerse o zaman bahçesi ve tarlası ona destek olur. Tarlanın ve bahçenin kullanım hakkına sahiptir ve yaşadığı müddetçe babasının ona verdiği her şey onundur; ancak, o bu malları ne satabilir ne de başkasına devredemez. Onun mirası kardeşlerine aittir.

179. Bir rahibe ya da bir fahişe babasından bir hediye ve dilediği şekilde onu satabileceği açıkça belirtilen bir vesika elde etmişse ve babası ölmüşse o zaman kime isterlerse mallarını ona verebilirler. Kardeşleri hiçbir hak iddia edemez.

180. Bir baba kızına- evlenilebilir olsun ya da bir fahişe olsun fark etmez- bir hediye verip de ölüirse babasından kalan mirastan çocuklardan birinin payı kadar bir pay alır ve yaşadığı sürece onun kullanım hakkından yararlanır. Malları ise erkek kardeşlerine aittir.

181. Bir baba bir tapınak hizmetçisini ya da tapınak bakiresini Tanrı 'ya adarsa ve ona hediye vermez ve ölüirse babasından kalan mirastan bir çocuk payının üçte biri kadar alır ve yaşadığı sürece onun kullanım hakkından yararlanır. Malları ise kardeşlerine aittir.

182. Bir baba kızını babil'in mardî'sinin karısı olarak adarsa ve ona hediye ya da bir tapu senedi vermeyip ölüirse kardeşlerinden babasının evindeki mirastan bir çocuğun payının üçte birini alır; ancak, marduk onun malını kime dilerse ona bırakabilir.

183. Bir baba kızına bir cariye, bir çeyiz, bir koca ve bir tapu senedi verirse ve ondan sonra ölüirse babasından kalan maldan bir pay alamaz.

184. Bir baba kızına bir cariye ile birlikte bir çeyiz ve koca vermezse ve ölüirse kardeşi babasının servetine göre ona bir çeyiz verir ve bir koca bulur.

*185. Bir adam bir çocuğu evlatlık alır ve oğlu olarak ona ismini verirse ve onu besleyip * büyüürse büyümüş bu çocuk bir daha geri istenemez.*

186. Bir adam bir çocuğu evlatlık alırsa ve o çocuğu aldıktan sonra analığına ve babalığına zarar verirse evlatlık alınan bu oğlan babasının evine geri döner.

187. Saray hizmetlerinde çalışan bir metresin ya da bir fahişenin oğlu geri alınmaz.

188. Bir zanaatkar bir çocuğu besleyip büyüömek için yanına alırsa ve ona mesleğini öğretirse o çocuk geri alınmaz.

189. Ona mesleğini öğretmezse bu evlatlık oğlan babasının evine geri döner.

190. Bir adam oğul olarak evlatlık aldığı bir çocuğa bakmaz ve onu diğer çocuklarla birlikte besleyip büyüömezse bu evlatlık oğlan babasının evine geri dönebilir.

191. Bir oğlanı evlatlık olarak alan ve onu besleyip büyüöten, bir ev kuran ve çocukları olan bir adam evlatlığını evden atmayı isterse bu evlatlık oğlan kendi yoluna gidemez. Babalığı kendi

Saygılı, BABİL HUKUKU VE HAMURABİ KANUNLARI

servetinden bir çocuğun payının üçte birini ona verdikten sonra gidebilir. Tarla, bahçe ve evden ona bir şey verilmez.

192. *Bir metresin ya da fahişenin oğlu babalığına ya da analığına “benim annem ya da babam değilsiniz” derse dili kesilir.*

193. *Bir metresin ya da fahişenin oğlu babasının evini özler ve babalığını ve analığını terk edip babasının evine giderse gözleri çıkarılır.*

194. *Bir adam çocuğuna bir sütanne tutarda çocuk onun ellerinde ölürse ve sütanne anne ve babaya haber vermeksizin başka bir çocuğu emzirirse onlar sütanne haber vermeksizin başka bir çocuğu emzirmekle suçlayabilirler ve onun memeleri kesilir.*

195. *Bir oğul babasına vurursa onun elleri balta ile kesilir.*

196. *Bir adam başka bir adamın gözünü çıkarırsa onun gözü de çıkarılır. (bkz: göze göz)*

197. *Bir kimse başkasının kemiğini kırarsa onun kemiği de kırılır.*

198. *Bir kimse azat edilmiş bir adamın gözünü çıkarırsa ya da kemiğini kırarsa bir mina (yarım kilo)altın öder.*

199. *Bir adamın kölesinin gözünü çıkarırsa ya da kemiğini kırarsa onun değerinin yarısını öder.*

200. *Bir adam kendisi ile eşit olan birinin dişini kırarsa onun da dişi kırılır. [dişe diş]*

201. *Bir kişi azat edilmiş bir adamın dişini kırarsa bir mina altının üçte birini verir.*

202. *Bir adam rütbece kendisinden daha üstün olan bir adamın vücuduna vurursa halkın önünde öküz kırbacı ile 60 kırbacı hak eder.*

203. *Doğuştan özgür bir adam başka bir özgür doğan adama ya da eşit derecedeki birine vurursa bir mina altın öder.*

204. *Azat edilmiş bir adam başka bir azat edilmiş adama vurursa on şikel para öder.*

205. *Azat edilmiş bir adamın kölesi azat edilmiş bir adama vurursa kulağı kesilir.*

206. *Bir kavga sırasında bir adam diğerine vurur ve onu yaralarsa ve daha sonra “onu kasıtlı olarak yaralamadım” diye yemin ederse doktorların masrafını öder.*

207. *Bu adam yarası nedeniyle ölürse, öldüren benzer bir şekilde yine yemin eder ve ölen kişi doğuştan özgür ise yarım mina para verir.*

208. *Eğer azat edilmiş biri ise bir minanın 1/3’ü kadar öder.*

209. *Bir adam henüz doğmamış çocuğunu kaybedecek şekilde doğuştan özgür bir kadına saldırırsa onun kaybı için on şikel öder.*

210. *Bu kadın ölürse öldüren kişinin kızı öldürülür.*

211. Özgür sınıfa ait bir kadın bir darbe nedeniyle çocuğunu kaybederse buna neden olan para olarak beş şikel öder.

212. Bu kadın ölürse yarım mina öder.

213. Bir adam, başka bir adamın kadın hizmetçisine saldırır ve kadın çocuğunu kaybederse o para olarak iki şikel öder.

214. Bu hizmetçi ölürse bir minanın 1/3'ü kadar öder.

215. Bir doktor operatör bıçağı ile derin bir yarık açarsa ve onu tedavi ederse ya da bir operatör bıçağı ile(gözün üstünde) bir tümörü açarsa ve gözü kurtarırsa on şikel alır.

216. Hasta eğer azat edilmiş bir adamsa beş şikel alır.

217. Başka birinin kölesi ise sahibi doktora iki şikel verir.

218. Bir doktor operatör bıçağı ile derin bir yarık açarsa ve hastayı öldürürse ya da bıçak ile bir tümörü açıp gözü keserse doktorun elleri kesilir.

219. Bir doktor operatör bıçağı ile azat edilmiş bir adamın kölesinde derin bir yarık açarsa ve onu öldürürse o köleyi başka bir köle ile ikame etmelidir.

220. Eğer operatör bıçağı ile bir tümörü açar ve gözünü çıkarırsa kölenin değerinin yarısını öder.

221. Bir doktor kırık bir kemiği ya da insanların hastalıklı kısımlarını iyileştirirse hastalar ona nakit olarak beş şikel verirler.

222. Azat edilmiş bir adam ise üç şikel verir.

223. Köle ise sahibi doktora iki şikel verir.

224. Bir veteriner cerrah bir eşek ya da bir öküz üzerinde ciddi bir ameliyat yapar ve tedavi ederse ücret olarak sahibi cerraha bir şikelin altında birini öder.

225. Bir veteriner cerrah bir eşek ya da bir öküz üzerinde ciddi bir ameliyat yapar ve onu öldürürse sahibine değerinin dörtte birini öder.

226. Ustasının bilgisi olmaksızın bir berber satılmayan bir kölenin üzerindeki kölelik işaretini silerse bu berberin elleri kesilir.

227. Her hangi bir kişi bir berberi aldatır ve köle işaretini satılık olmayan köle işaretiyle değiştirirse öldürülür ve evi yakılır. Berber "onu kasıtlı olarak işaretlemedim" diye yemin ederse suçlanmaz.

228. Bir inşaatçı bir bina inşa eder ve binayı tamamlarsa her bir sar'lık yüzey için 2 şikel ona ücret verir.

229. Bir inşaatçı her hangi bir kişi için bir bina inşa eder ve bu binayı uygun bir şekilde yapmazsa ve onun inşa ettiği bina yıkılıp sahibini öldürürse inşaatı yapan öldürülür.

Saygılı, BABİL HUKUKU VE HAMURABİ KANUNLARI

230. Eğer bina ev sahibinin oğlunu öldürürse inşaatı yapanın da oğlu öldürülür.
231. Bina sahibinin kölesini öldürürse evin sahibine köle için bir köle ödeme yapar.
232. Binanın bir kısmı harap olursa harap olan kısmın tümünü tazmin eder ve inşa ettiği binayı düzgün bir şekilde inşa edinceye dek kendi imkanlarıyla evi yeniden inşa eder.
233. Bir kişi başkası için bina yapıyorsa, bina henüz tamamlanmamış olsa bile, duvarı devrilmişse inşaatı yapan kişi kendi imkanlarıyla duvarı daha sağlam bir şekilde yapmalıdır.
234. Tekne inşa eden bir kişi birisi için 60 gur uzunluğunda bir tekne yaparsa nakit olarak iki şikel ücret alır.
235. Tekne inşa eden bir kişi birisi için bir tekne yaparsa ve tekneyi sıkı yapmazsa ve aynı yıl içerisinde tekne denize açıldığında hasar görürse tekne yapımcısı tekneyi alır ve kendi imkanlarıyla sağlamlaştırır. Sağlam tekneyi, tekne sahibine verir.
236. Bir kişi kendi teknesini bir gemiciye kiralarsa ve gemicinin dikkatsizliğinden tekne enkaz haline gelir ve batarsa gemici tekne sahibine tazminat olarak başka bir tekne verir.
237. Bir kişi bir gemici ve onun teknesini kiralarsa ve onu mısır, giyecek, yağ, hurma ve benzeri uygun şeylerle doldurursa; ancak gemicinin dikkatsizliğinden gemi batarsa ve taşıdıkları harap olursa o zaman gemici hem enkaz haline gelen gemiyi hem de içindekileri tazmin etmelidir.
238. Bir gemici her hangi bir kimsenin gemisini kazaya uğratar da gemiyi muhafaza ederse geminin değerinin yarısını öder.
239. Bir kişi bir gemici kiralarsa yıl başına altı gur mısır öder.
240. Bir tüccar bir feribota çarpar ve onu enkaz haline getirirse kaza geçiren teknenin sahibi Tanrı önünde adalet arar; feribot ile çarpışan tüccar gemisinin sahibi diğer botun sahibine bütün hasar için tazminat ödemelidir.
241. Her hangi bir kimse angarya için bir öküzü zorla alırsa nakit olarak bir üçte bir mina öder.
242. Her hangi bir kişi bir yıllığına öküzleri kiralarsa sabana koşulan öküzler için dört gur mısır öder.
243. Sığır sürüsünün kirası olarak sahibine üç gur mısır ödenir.
244. Bir kimse bir öküz ya da bir eşek kiralarsa ve bir aslan onu otlakta öldürürse zarar sahibine aittir.
245. Bir kimse bir öküzleri kiralar da onları kötü muamele ya da darbe sonucu öldürürse öküze karşı öküz vererek tazmin etmelidir.
246. Bir kimse bir öküz kiralar da onun bacağına kırarsa ya da boyun bağlarını keserse öküze karşı öküz vererek tazmin eder.
247. Bir kimse bir öküz kiralar da onun gözünü çıkarırsa sahibine değerinin yarısını öder.

248. Bir kimse bir öküz kiralarsa da onun bir boynuzunu kırarsa ya da kuyruğunu keserse veya burnunu yaralarsa sahibine değerinin dörtte birini öder.
249. Bir kimse bir öküz kiralarsa da tanrı ölsün diye ona vurursa onu kiralayan kişi Tanrı adına yemin eder ve suçsuz olduğu kabul edilir.
250. Bir öküz caddeden (pazardan) karşı karşıya gezerken birileri onu itip öldürürlerse sahibi mahkemede(kiralayana karşı) her hangi bir hak talebinde bulunamaz.
251. Bir öküz boynuzla yaralanmış ise ve bu da onun boynuzlayan bir öküz olduğunu gösteriyorsa ve onun boynuzları bağlanmamışsa ve öküz doğuştan özgür olan birini boynuzlayıp öldürmüşse sahibi nakit olarak yarım mina altın verir.
252. Bir kimsenin kölesini öldürürse bir minanın üçte birini verir.
253. Bir kişi başka biriyle tarlasını işlemesi için anlaşır ve ona ekmesi için tohum verirse, boyunduruğa koşulmuş bir çift öküz verirse ve o kişi mısırya da diğer ürünü çalar ve kendisine ayırırsa elleri baltayla kesilir.
254. Eğer kendisine tohumluk mısır ayırır ve boyunduruğa koşulmuş öküz de kullanmazsa aldığı miktar kadar tohumluk mısır verir.
255. Eğer öküz boyunduruğunu başkasına kiraya verirse ya da tarlaya ekmeyerek tohumluk mısırya çalarsa suçlu bulunur ve her bir 100 gan için 60 gur mısır öder.
256. Onun topluluğu onun adına bunu ödemezse sığırarla birlikte (çalışması için) tarlaya gönderilir.
257. Bir kimse tarla işçisi kiralarsa bir yıl için sekiz gur mısır öder.
258. Bir kimse bir öküz sürücüsü kiralarsa yıl başına ona 6 gur mısır öder.
259. Bir kimse tarladan bir su çarkı çalarsa sahibine nakit olarak 5 şikel öder.
260. Bir kimse (suyu nehirden ya da kanaldan almaya yarayan) bir su kaldıracı ya da bir sabanı çalarsa nakit olarak üç şikel ödemelidir.
261. Bir kimse koyun ya da sığır için bir çoban kiralarsa yıl başına sekiz gur mısır öder.
263. Kendisine verilen koyunu ya da sığırı öldürürse sahibine sığır için sığır, koyun için koyun vererek tazmin eder.
264. Gözetlemesi için koyun ya da sığırın emanet edildiği, üzerinde anlaşılan ücretini alan ve tatmin edilen bir çoban koyun ya da sığırın sayısını azaltırsa ya da daha az doğumla artış gerçekteşirse kaybettiği karı ya da artışı telafi etmelidir.
265. Kendisine bakması için koyun ya da sığır emanet edilen bir çoban hatalı davrandıysa, doğal yoldan sürünün daha az artmasına yol açtıysa ya da onları para karşılığı sattıysa mahkum edilir ve kaybın on katını sürü sahibine verir.

Saygılı, BABİL HUKUKU VE HAMURABİ KANUNLARI

266. Bir hayvan tanrı tarafından öldürüldüyse (kaza) ya da bir aslan onu öldürdüyse çoban Tanrı huzurunda masumiyetini ilan eder ve sahibi de bunun kaza olduğunu kabul eder.
267. Bir çoban bir şeyleri ihmal ettiği için ahırda bir kaza meydana gelmişse bu kazadan çoban sorumludur ve sığır ya da koyunu sahibine tazmin eder.
268. Harman dövmek için bir kimse bir eşek ya da öküz kiralarsa kira 20 ka mısırdır.
269. Harman dövmek için bir kimse bir eşek kiralarsa kira 20 ka mısırdır.
270. Harman dövmek için bir kimse genç bir hayvan kiralarsa kira 10 ka mısırdır.
271. Bir kimse bir çift öküz, yük arabası ve sürücüsünü kiralarsa bir gün için 180 ka mısır öder.
272. Bir kimse yalnızca bir yük arabası kiralarsa bir günlüğüne 40 ka mısır öder.
273. Bir kimse bir gündelikçi kiralarsa yıl başından beşinci aya kadar (günlerin uzun ve işin zor olduğu nisan-ağustos arası) nakit olarak her gün için 6 gerah; altıncı aydan yılın sonuna kadar ise 5 gerah öder.
274. Bir kimse usta bir zanaatkar kiralarsa ona ...'nin ücreti olarak günde beş gerah, çömlekçilik ücreti olarak beş gerah, terzilik ücreti olarak 5 gerah, ...ipçilik ücreti olarak dört gerah, duvarcılık ücreti olarak...gerah öder.
275. Bir kimse bir feribot kiralarsa günde 3 gerah öder.
276. Bir kimse bir yük gemisi kiralarsa günde 2.5 gerah öder.
277. Bir kimse 60 gur'luk bir tekne kiralarsa onun kirası olarak günde bir şikelin altıda biri kadar para öder.
278. Bir kimse bir kadın ya da erkek köle satın alır ve bir ay geçmeden benu hastalığına yakalanırlarsa köleleri satıcıya geri götürür ve ödediği parayı geri alır.
279. Bir kimse bir kadın ya da erkek köle satın alır ve üçüncü şahıslar üzerinde hak iddia ederlerse satıcı bundan sorumludur.
280. Yabancı bir ülkede bir kimse başka bir ülkeye ait olan bir kadın ya da erkek köle alırsa ve bu kadın ya da erkek kölenin sahibinin ülkesine döndüğünde onları tanırsa ve köleler ülkenin yerlileri isepara almadan onları sahibine geri verir.
281. Onlar başka bir ülkeden ise alıcı onlar için tüccara ödediği parayı deklare eder ve kadın ve erkek köleyi elinde tutar.
282. Bir köle efendisine "sen benim efendim değilsin" derse ve onlar o köleyi suçlarsa efendisi onun kulağını keser .

KANUNLAR

Akşit, Niyazi-Oktay, Emin Tarih, C. I, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1985.

Arsal, Sadri Maksudi, Umumi Hukuk Tarihi, İstanbul 1944.

Dünya Tarihi Ansiklopedisi, İstanbul: Milliyet Yayınları, 1991. Eberhard, Wolfram, Çin Tarihi, Ankara: TDTK Yayınları 1995.

Ekinci, Ekrem Buğra. Hukukun Serüveni, İstanbul 2011.

Hammurabi Kanunları, http://tr.wikisource.org/wiki/Hammurabi_Kanunlar_%C4%B1 – 01.04.2006.

Köroğlu, Kemalettin, Sümerler, <http://fef.marmara.edu.tr/tarih/koroglu/Sumer.htm> – 22.05.2004.

Kozak, İbrahim Erol, Genel Hukuk Tarihi, Ankara 2011.

Okandan, R. Galip, Umumi Hukuk Tarihi Dersleri, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1951.

Roberts, J. M. Dünya Tarihi I, çev. İdem Erman, İstanbul 2011.

Seydişehri, Mahmud Esad Tarih-i İlm-i Hukuk, İstanbul 1331.